

## Samen sterk(er)

### Verzorgenden verbeteren het leefklimaat van hun bewoners

Joke Eilerts • Frans Hoogeveen

In verpleeghuis Martinushof in het Limburgse Tegelen gingen verzorgenden van afdeling Maasehof eensgezind aan de slag om het leven van hun bewoners te veraangename. Dat had niet alleen succes, het maakte bijzondere krachten in hen wakker. ‘We zijn er individueel en als ploeg sterker op geworden.’

*Maasehof* is een van de vier psychogeriatrische afdelingen van verpleeghuis Martinushof. Bouwkundig en qua indeling is nog goed te zien dat het verpleeghuis eens een ziekenhuis was: op de afdeling zijn lange gangen met aan weerszijden slaapkamers voor een, twee, drie of vier personen en er is één ruime woonkamer voor zeven-entwintig bewoners. Geen ideale situatie, maar gelukkig zal er eind 2006 een begin worden gemaakt met kleinschalige nieuwbouw. Op de afdeling werkt een enthousiast team van merendeels ervaren verzorgenden. In 2003 stond in het verpleeghuis het onderwerp ‘vraagsturing’ hoog op de agenda. Er werden scholingen georganiseerd om de zorg beter te kunnen afstemmen op de behoeften van de cliënt. Op Maasehof koos men voor de workshop *Preferenties van dementerende ouderen*. In deze workshop maakten de afdelingsmedewerkers kennis met een werkmethode om de voorkeuren en afkeerigheden van mensen met dementie in kaart te brengen (zie ook de artikelenserie over deze methode in DENKBEELD, 1998, 5; 1999, 1 & 2). In de maanden daarna paste men de methode toe en werd er geïnventariseerd op welke terreinen de zorg verbeterd kon worden. Dit leidde tot een vijftiental ideeën, variërend van het vergroten van het aantal sociale contacten tussen bewoners en medewerkers tot het bevorderen van een huiselijke sfeer op de afdeling, het verbeteren

van de ambiance tijdens de maaltijden en het organiseren van activiteiten en vakanties buitenshuis.

#### Posters aan de muur

Op de afdeling werden vijftien posters opgeplakt, een voor elk idee. Die bleven daar veertien dagen hangen. Gedurende die tijd werden medewerkers, familieleden van bewoners en vrijwilligers uitgenodigd over de ideeën op de posters een aantal vragen te beantwoorden (‘Wat moet er volgens jou gebeuren?’, ‘Wat wil je ermee bereiken?’, etc.). Zo werden de ideeën verder uitgediept. In de week daarna konden alle medewerkers intekenen op het thema van hun voorkeur. Uiteindelijk leverde dat een keuze op voor zeven projecten: ‘Sociale contacten’, ‘Individuele voorkeuren’, ‘Muziek’, ‘Vakantie’, ‘Huiselijkheid’, ‘Tuin’ en ‘Maaltijden’. Voor elk project werd een projectgroep gevormd van drie of vier afdelingsmedewerkers, al dan niet aangevuld met een of meer belangstellende familieleden en vrijwilligers. De projectgroepen maakten voor hun project zelfstandig een plan van aanpak en voerden dat vervolgens uit. Periodiek presenteerde elke groep haar plan en de voortgang van het project aan de andere groepen en ontving daarop feedback. Dit bleek een stimulerende procedure.

#### Sociale contacten

De belangrijkste ontmoetingsplaats op afdeling Maasehof is de centrale huiskamer. Vanaf de vroege ochtend tot een uur of vijf ’s middags is daar ten minste één verzorgende, activiteitenbegeleidster of voedingsassistente aanwezig om de bewoners te begeleiden en te animeren.

Joke Eilerts, door en, (✉)

**Joke Eilerts** is master of nursing, leidinggevende van twee psychogeriatrische afdelingen in verpleeghuis Martinushof en lid van het Universitair Verpleeghuis Netwerk Nijmegen.

Wegens de personele bezetting op de afdeling was dat na vijven echter een probleem. De projectgroep bedacht hiervoor een creatieve oplossing en besloot om een proef te doen met het in dienst nemen van gemotiveerde 15- en 16-jarige scholieren. Dat was niet alleen een betaalbare oplossing, maar ook een initiatief dat een meerwaarde zou kunnen hebben voor de bewoners. Scholieren brengen immers hun jeugd, onbevangenheid en eigen leefwereld mee en zouden daarmee de bewoners wellicht aan hun eigen (achter)kleinkinderen kunnen doen denken.

De proef bleek een succes. De scholieren vonden al snel hun draai. Ze deden spelletjes en puzzels met de bewoners, voerden gesprekken met hen en keken samen met hen televisie. Ook deden ze met de bewoners kleine huishoudelijke klusjes. In hun postvak bewaarden de scholieren een schrift, waarin ze opschreven wat ze in hun dienst hadden gedaan en wat de reacties van de bewoners daarop waren. Zo leerden zij van elkaar. Geleidelijk is er een goede band tussen de scholieren en de bewoners ontstaan, waarbij enkele bewoners inderdaad ontroerende ‘opa- of oma-reacties’ gaven. De projectgroepleden hielden oog op de situatie en bleven beschikbaar voor advies. Soms moest er worden bijgestuurd en ook bleken niet alle scholieren geschikt voor het werk. Maar na enig verloop in het begin is er een vaste en enthousiaste kern overgebleven.

### Individuele voorkeuren

Waar houdt de individuele bewoner wel en niet van? Het is belangrijk om dat te weten en daarmee rekening te houden. De leden van dit project maakten een plan om ieders voorkeuren en afkeerigheden in kaart te brengen. Bij de familie werd navraag gedaan en op de afdeling werd gericht geobserveerd. In bijzondere gevallen werden er video-opnamen gemaakt en geanalyseerd, bijvoorbeeld wanneer de lichamelijke verzorging van een bewoner bij herhaling moeizaam verliep. Dat bleek goed te werken. Bij het zien van de beelden schrokken verzorgenden soms van zichzelf: ‘Ik wist niet dat ik zo’n harde en schreeuwerige stem heb bij het verzorgen. Geen wonder dat dit soms moeilijke reacties geeft. Niet de bewoner heeft een probleem, dat ligt bij mijzelf!’

Twee zaken die een belangrijke invloed kunnen hebben op de kwaliteit van leven in een verpleeghuis zijn muziek en eten. Muziek, vooral die uit de eigen tijd van de bewoners, kan een goede stemming bevorderen. Daarom werd de muzikale smaak van elke bewoner in kaart gebracht en vroeg de betreffende projectgroep de familie enkele cd’s aan te schaffen. Ook werd de Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep bereid gevonden eenmaal

per maand verzoeknummers te komen draaien. Meer initiatieven volgden. De plaatselijke muziekschool verzorgt een periodiek optreden op de afdeling en kinderen van de nabijgelegen peuterspeelzaal komen met hun leiders en enkele moeders liedjes zingen.

Ook het plezier dat mensen aan eten kunnen beleven, heeft veel te maken met sfeer. De projectgroep ‘Maaltijden’ boog zich daarom over maatregelen om de ambiance van de maaltijden te verbeteren. De warme maaltijd onderging een *facelift*: er werden schalen gekocht en de tafels werden gedekt zoals thuis. Verder is er nu elke zondagavond een feestelijk lopend buffet, waarbij familieleden assisteren en mee-eten. Eén keer per maand wordt er op de afdeling gekookt; dan helpen de bewoners die daartoe nog in staat zijn mee. De veranderingen pakken goed uit. Voedingsassistente *Jacky Geraeds*: ‘Het is een genot om de bewoners te zien smikkelen.’

En dan zijn er natuurlijk vakantie en uitstapjes. De projectgroep, aangevuld met enkele enthousiaste familieleden, wierp zich op de voorbereiding van een bewonersvakantie. Er werd naarstig gezocht naar een locatie die aan de eisen voldeed. Uiteindelijk viel de keuze op een aangepaste boerderij. De vakantie daar, met een zorgvuldig opgesteld programma van uitstapjes, bleek een groot succes. *Anny van Raay*, vrijwilligster op afdeling Maasehof en lid van de projectgroep: ‘We hebben onze bewoners er een enorm plezier mee gedaan!’ Voor veel napret zorgde een dvd die van de vakantie werd gemaakt en die op de afdeling nog regelmatig wordt bekeken.

### Huis en tuin

Hoewel de centrale woonkamer van Maasehof al een zeer huiselijke sfeer uitstraalt, kan in de afdeling als geheel nog steeds het vroegere ziekenhuis worden herkend. Om dat te verbeteren maakten de leden van de betreffende projectgroep een plan en gingen op zoek naar sponsoring. Dat lukte. Materialen en verf werden geschonken of konden met flinke korting worden gekocht. Vrijwilligers van Stichting De Hoepel – senioren die allerlei maatschappelijke projecten uitvoeren, zoals het maken en plaatsen van speeltoestellen bij scholen – hielpen mee om de gangen de uitstraling van een straat te geven. De slaapkamerdeuren ondergingen een gedaanteverwisseling tot voordeuren, elk met een eigen naambord en bel. Nu nemen sommige bewoners overdag geregeld plaats in het zitje bij hun voordeur en overzien dan op hun gemak het ‘straatbeeld’.

Ook aan de omgeving viel heel wat te verbeteren. De grote tuin rond het verpleeghuis was vrij kaal en had weinig sfeer. De bewoners van Maasehof maakten er

nauwelijks gebruik van, te meer daar ook de veiligheid te wensen overliet. Ook in dit geval ging de projectgroep met een plan van aanpak op zoek naar sponsors. Zo slaagde men erin een tuinarchitect en vier bedrijven te vinden die – gratis – een tuinontwerp maakten, paden verbreedden, beplanting en een speeltoestel leverden en voor tuinonderhoud zorgdroegen. Ook aan de veiligheid werd aandacht besteed. Direct de volgende zomer werd er al druk van de tuin gebruikgemaakt. De bewoners van Maasehof zitten er regelmatig met hun familie, terwijl hun (achter)kleinkinderen lekker schommelen of met de ‘aaihippen’ spelen die vrij in de tuin rondlopen.

### Eigen kracht

De projecten hebben bewoners en medewerkers van Maasehof veel opgeleverd. ‘Het leven van onze bewoners is er een stukje prettiger op geworden,’ aldus verpleegkundige *Isaïc Nanuru*. ‘Toch ligt wat mij betreft de grootste winst bij de verzorgenden. We hebben dit met elkaar tot stand gebracht en we zijn erdoor gegroeid.’ Zorgcoördinator *Henny Houwers* beaamt dat. ‘Ik ben er trots op dat mijn collega’s met zoveel creativiteit zoveel hebben weten te bereiken. Er zijn onvermoede krachten in ze losgemaakt. We zijn er individueel en als ploeg sterker op geworden.’

Verzorgende *Carla Geurts*: ‘We werkten allemaal enthousiast aan een project waar we zelf voor hadden gekozen. Het is veelzeggend dat we er ook eigen tijd in hebben gestoken. En het is fijn om te merken dat het ook wat oplevert. Mijn plezier in het werk is daardoor toegenomen en dat hoor ik ook van collega’s.’ Wat in 2003 op Maasehof is begonnen, is inmiddels uitgewaaierd naar andere afdelingen. En de medewerkers zijn vast van plan om hetgeen zij hebben geleerd mee te nemen naar de nieuwe groepswooningen die op dit moment worden gebouwd.

Voor reacties op dit artikel: [frans.hoogeveen@florence-zorg.nl](mailto:frans.hoogeveen@florence-zorg.nl)

### Reacties van medewerkers:

‘Het geeft me veel voldoening. Je ziet de bewoners genieten van de dingen die jij voor ze geregeld hebt.’

‘Ik hield al rekening met de wensen van de bewoners, maar nu nog veel sterker. Ik vraag meer aan de bewoner en laat hem zelf beslissen. Ik merk of hij iets fijn vindt, dat zie ik aan de gelaatsuitdrukking.’

‘We hebben de buitenwereld naar binnen gebracht. Het is ontroerend om te zien hoe jong en oud op elkaar reageren.’